

The background of the entire page is a sunburst pattern consisting of numerous thin, light gray lines radiating outwards from a central point, creating a bright, star-like effect.

Dar
ko
Tuševljaković
UZVIŠENOST

Mariji

Jedini stvarni predeli su oni unutrašnji,
ili njihove spoljašnje projekcije.

Delta u sumrak

Dž. G. Balard

Sadržaj

PRVI DEO: KINDRED

1. Najbolji način da se ubije pisac	13
2. Delimično o ljubavi.	18
3. Rekonvalescencija.	29
4. Najveća igra istine.	34
5. Dabl diper	52
6. Beogradska skakaonica.	59
7. Kukavica	70
8. Godišnjica smrti.	77
9. U crvenom jezeru.	85

DRUGI DEO: SUNČEVO PLEME

10. Najbolji sprovod u gradu.	91
11. Sunčevo pleme	102

12. Demon iz dima	117
13. Nemogući svedok	124
14. Zvezdara, prvi deo	130
15. Uljez	145
16. Zvezdara, drugi deo.	162
17. Belo slepilo.	172
18. Crno slepilo	179
19. Dimenzije mraka	180
20. Rešetke od svetla	187
21. Fora je u lepinji	195
22. Poluraspad polunokle	205
23. Kako upokojiti demona	211
24. „Šta je to?“	219
25. Požar	233
26. Savršena trojka	245

TREĆI DEO: POSLEDNJI I PRVI DAN

27. Uspon megabebe	263
28. Kroz ogledalo	279

ZAHVALNICE.	283
O AUTORU	285

PRVI DEO
KINDRED

1.

NAJBOLJI NAČIN DA SE UBIJE PISAC

U danu kada se drugi put rodio, moj otac je napunio šezdeset devet godina. Kako je rekao, namignuvši nam, taj broj je za njega bio poseban, i, po svemu što sam o njemu saznala od majke, to je moralo biti istina; međutim, on na slavlje nije polagao mnogo, pošto je, čak i za prvog života, sebe godinama smatrao mrtvim. Svejedno smo mu opevali pesmicu, usred koje sam se obeznanila. Zbunjuje vas sve to, znam, zbunjivalo je i mene, toliko da sam, eto, gubila svest, ali pred izmak moje tadašnje sadašnjosti pravila su počela da se menjaju (i neka su jer, da nisu, nikad se ne bih srela s vama, ko god vi bili). Napola u šali, otac i sad ume da kaže da ga je javnost sahranila nekoliko puta i da su ga svi odavno zaboravili, te da ga zaboravlja i moja majka, koja se, istini za volju, ponekad s mukom priseti i sopstvenog imena. Kakva vajda onda od rođendana kada je samo u jednom čoveku sadržano toliko smrti?

Mojoj majci, živoj u svakom trenutku ove priče, nadimci ionako više leže od imenâ, posebno oni vulgarni koje je ocu nekada davno lično nadevala ili u raznim prilikama slušala

kako ih drugi izgovaraju, obraćajući mu se direktno ili ga ogovarajući. Priznajem, doduše, da su skorašnje promene u svetu uspele u onome u čemu sam ja, pokušavajući da je privolim da mu ne dodeljuje te neprimerene etikete, omanula: majka se već neko vreme trudi da bude fina, sva je u lepršavim osmesima i treptanju (kako je otac primetio – doživljava drugu mladost u kojoj nema toliko psovki). Pošto smo promenili svet, on je promenio nas, i ostalo mi je samo da otkrijem koliko. Nadam se da će mi ovaj zapis pomoći u tome: ako se kockice poslože, makar i intuitivnim redosledom, možda će mi se ukazati šira slika, pa bila to i slika mog oca kako sedi u svojoj fotelji spuštenih pantalona i ruke zavučene u gaće. Ili bi to mogla da bude slika megabebe, nadvijene nad gradom poput znatiželjnog đaka nad terarijumom. Ne znam, iz ovog novog, iskošenog ugla, neke stvari su osvetljene bolje, dok su se druge zamutile i povukle u senku tako da mogu tek da naslutim o čemu će ova priča biti. Verovatno o ljudima koje volim oduvek i onima koje sam zavolela usput. O Kindredu i haosu koji nam je doneo, naravno. O Sunčevom plemenu i njihovoj ludoj sreći i nesreći, o ćoravoj koki koja ponekad ubode pravo zrno. Rekla bih da će govoriti o svemu tome. Kao što će govoriti i o tome kako sam ubila čoveka, ako je ono što sam ubila uopšte bio čovek... Previše je tu nepoznanica i nedorečenosti, klimavih zaključaka i nepouzdanih činjenica, ali kada se svojski napregnem i baš dobro razmislim o svemu kroz šta smo prošli, ipak mi se čini da će najviše biti reči o toj ruci spuštenoj u međunožje.

U svom prvom, dužem životu, moj otac je bio pisac. U vreme kad se probijao, mnogi su bili pisci ili se takvima smatrali. To su njegove reči, pročitala sam ih u knjizi, ali i majka mi je pričala o tome, puna prezira i gorčine. Svako je imao

priču, govorila je, baš kao u onoj šali o dupetima i mišljenjima, priču koju je želeo da podeli s drugima, ubeđen da je njegova bolja i značajnija od ostalih. Vojske sociologa, psihologa, filozofa i raznih nižerangiranih tumača stvarnosti pokušavale su u jeku pomame (kao i kasnije, kada su pisci, poput naplavina posle brodoloma, opet završili nasukani na pustim obalama društvene margine) da razluče je li to bila stvar realne potrebe ili tek odraz nostalgije, prolazni hir, zanemarujući činjenicu da hir nije ništa manja potreba od one za pražnjenjem bešike i debelog creva. A onda su, pošto je cunami opšte kreativnosti splasnuo ubrzo posle „Hladnog lata“, i te vojske nestale s pozornice, prepustivši je, kako je već red, netaalentovanim ali upornim proizvođačima zdravlja, lepote, straha i bezbednosti. Piscu su prestali da budu *in* i mnogi su smatrali da je to dobro, i za druge i po njih.

Moj otac je, kao pravi izdanak histerijom zahvaćene generacije, vredno radio i za života dobio nekoliko omanjih književnih priznanja za nekoliko omanjih dela, a onda je, poteran titrajima od kojih je, čini se, sav bio satkan (njega i dan-danas kao da ne sačinjava materija, već njena *moćnost*), napisao roman o neuspešnom, savremenom beogradskom piscu koji pokušava da dovrši rukopis, ali usput oboleva od raka, koji se kao tinta širi njegovim telom i otima ga od života.

Podudarnost sa očevim unutrašnjim nemirima je za ljude koji su ga poznavali (kao što je, recimo, moja majka) bila toliko očigledna da im se često činila blatantnom, pa je najžešće kritike mahom dobijao od bližnjih. To je umelo da služi kao kreativni podstrek, ako bi se ovaj ili onaj poznanik udostojio da primedbu iznese uz imalo takta, ali češće je oca činilo bezvoljnim i depresivnim. Cenio je iskrenost, ali je vapio i za malo samilosti.

Dakle, rak koji je proždirao junaka očevog romana primao je obrise njegovog tela, postajao je njegova mračna kopija, i nesrećni protagonist je završio tako što je, zaboravivši u potpunosti ko je i neobično osnažen morbidnom demencijom, nabijao sebi bliske, kao i sasvim nepoznate osobe, na razne oštre predmete (među kojima je ulogu ponajviše igrao jedan glomazni, kocu sličan kišobran). Nabijao ih je, naravno, na nešto drugo, samo što sam ja to shvatila tek godinama posle očeve smrti kada sam u antikvarnici pronašla primerak njegovog romana i pročitala ga. U početku, nakon što je ukleti rukopis ugledao svetlost dana, do mene su stizale vrlo skromne informacije o njegovom sadržaju; kroz pritvorena vrata moje sobe, recimo, dok bi se roditelji svađali niz hodnik ili u trenucima kad bi se nekom od gostiju, neupućenom u zabranu otkrivanja sadržaja detetu, omakla opaska u vezi s knjigom. Nisam shvatala zašto majka napada oca i optužuje ga za prostotu sve dok, mnogo kasnije, kada smo u tom istom stanu uveliko živele samo ona i ja, nisam otkrila o čemu je zaista govorio.

Ali ako je suviše očigledna i jeftina veza između autora i dela smetala njemu bliskim osobama, većina nasumičnih čitalaca, kao i eskadrila kritičara i drugih kulturnih radnika, zamerala mu je nešto mnogo opasnije: tvrdili su da bezobrazno i bezobzirno vređa književnu tradiciju, kulturu i patriotska osećanja, pogotovo rabeći i pojeftinjujući motiv koca, koji je, od Turaka do vampira, dakle, od istorije do fantazije, sastavni deo našeg podneblja.

Očev roman mi je pao šaka tek tokom studija (majka me je dotad vešto držala u neznanju, a posao joj je olakšavala odbojnost koju sam kao dete razvila prema knjizi, povezujući apokrifno delo s očevom smrću) i pošto sam ga progutala za dva dana, shvatila sam razmere licemerja

koje je svojevremeno izbijalo iz pora tadašnjih čuvara lepe reči. Puritanci dvadeset prvog veka dali su sve od sebe da od mog oca naprave primer gnusobe koja zagađuje okolinu cinizmom, pesimizmom i samomržnjom. Njihova uvređenost, postalo mi je jasno, od samog početka je predstavljala tek ljubomoru zbog njegove iskrenosti i otvorenosti, jer čovek uvek zazire od onoga što sâm nije sposoban da iznedri. Dizanje spomenika najbolji je način da se ubije istorija, kao i fantazija, i moj otac je želeo, između ostalog, da ukaže na besmisao tih klesarskih radova (*oni* su bili ti koji rukuju oštrim predmetima, moralnim dletima, a ne *on!*), ali okoštali umovi dušebrižnika to su proglasili zločinom.

Presudivši mu po kratkom postupku, javnost je odbila da dalje prati njegov rad i prepustila ga... čemu drugom do sredstvima zaborava – alkoholu i tabletama koje je nabavljao lažuci lekare da su mu mišići bolno stegnuti od sedenja za kompjuterom, i stvarnim boleštinama, od kojih nijedna nije ličila na rak, ali svejedno su ga dokrajčile.

U etanolskim bunilima, kojih se kao kroz maglu sećam, i u svađama s majkom, pominjala bi mi ona, često se pitao kako je moguće da ista metafora za jedne bude suviše providna i očigledna, a za druge toliko promašena da je uopšte ne primete. Uzvikivao je argumente kojima se branio, obraćajući se zidovima ili nama dvema (što se, usled moje mladosti i majčine gluvoće za njegove vapaje, nije mnogo razlikovalo od razgovora sa zidovima). U svom prvom životu, moj otac je bio promašen čovek i najgore od svega je što je to i sam uviđao. Verovatno zato danas mnogo više priča o stonom tenisu nego o pisanju.

2.

DELIMIČNO O LJUBAVI

Moj otac je umro od srčanog udara dve godine po objavljivanju prvog i jedinog tiraža ukletog romana, u svojoj radnoj sobi, u fotelji u kojoj je voleo da sedi i dira se misleći da ga niko ne vidi.

Ja sam tada imala jedanaest godina i pronašla sam ga presamićenog preko naslona, zagledanog u parket ili u nešto ispod parketa, možda u ono mesto na koje mu se, odvajajući se od tela, duh selio. Pošto sam ga do tada više puta zatekla osamljenog, uposlenog, tog dana sam prvo pomislila da je barica koja se belasala na parketu nešto što je svojeručno iscedio iz sebe, a onda sam shvatila da mu sa usana, dok umire, cure bale. Prišla sam propalnoj, deformisanoj fotelji i pokušala da ga pridignem ili da mu makar podignem glavu, ali on me je svom preostalom snagom odgurnuo od sebe, zakovrnio očima i šapnuo poslednje reči: „Rekao bih koju o dragom preminulom. Možda bi na mestu bilo i otpевati nekoliko himni. A zatim – večera u crkvi. S horom!“

Klimnuo je glavom kao da odobrava nešto što je izgovorio neko drugi i pokazao prstom na stari uramljeni poster

filma koji je voleo. „Divlja horda“, pisalo je pri vrhu, iznad nekoliko prašnjavih prilika kojima se nisu videla lica. (Voleo je stare filmove, crnobeke, čuda koja više niko nije gledao. Vesterni i ratni spektakli, kako ih je zvao. Bili su sve samo ne spektakularni. Njegov ukleti junak je nosio kolac onako kako je Džon Vejn nosio vinčesterku po američkoj preriji. To su njegove reči, ne moje. Ja nisam sigurna ko je Džon Vejn.)

Iako je umro preda mnom, nisam odmah pozvala majku. Ostala sam da gledam u njegovo telo i sećam se da sam, umesto bola (koji je došao posle), osetila olakšanje, jer je to telo retko bilo toliko mirno. Smrt mu je, očigledno, donela spokoj, odvojila ga od onih koji ga nisu shvatali ili nisu želeli da ga shvate, kao i od majke, koja ga je razumela i zbog toga s vremenom prestala da ga voli. Moj zaključak je, naravno, imao veze s mojim godinama, ali priznajem da sam i kasnije često razvijala teorije prema kojima ljubav traje samo dok između ljudi postoji misterija. Kada se karte otvore, kada saznamo šta onaj drugi radi iza zatvorenih vrata, prestajemo da primećujemo bilo šta osim njegovog tela, komada mesa i sala dok mu misli svodimo na nužne fizičke i hemijske procese. Kad nestane magija, ostane materija koju čovek može da poseduje, kao što poseduje automobil ili bundu, ali prema kojoj nije zdravo osećati ljubav. Ti stavovi, nastali mnogo pre nego što je Kindred uveo svoja pravila u ljubavnu igru i naslonjeni na moje oskudno iskustvo, kao i na kolektivnu mudrost svih nas (oličenu u bapskim pričama, komšijskim tračevima i brzim kvizovima iz časopisa), zapravo nisu bili sasvim netačni. Jer ako je Kindredu nešto bilo svojstveno, onda je to bio stalni veo misterije koji ga je obavijao i golicao nas svojim rubom po nozdrvama i trepavicama, sprečavajući nas da ga sagledamo, ali i da se usredsredimo na bilo šta drugo.

Moja majka je, smatrala sam u tim prekindredskim danima nevinosti, oca odavno prestala da posmatra kao bilo šta osim kao drkadžiju, što je on nesporno bio (sam će to priznati, sa izvesnim ponosom), ali nije bio *samo to*, i ako ga je svet porazio time što ga je svrstao među ljudski i literarni ološ, majka ga je, svodenjem na osnovne činioce, utukla još dublje u zemlju. Doduše, mora se priznati da nekog ekskluziviteta tu nije bilo: ona je na isti način posmatrala i druge ljude, pa i svoju ćerku. Teško je kazati je li pritom bila samo površna ili je, trudeći se da dopre do suštine, odbacivala nadgradnju i svodila čoveka na prostu (prostačku?) osnovu. Tokom decenija provedenih s njom stekla sam prilično jasnu sliku o tome šta vidi, a šta ne vidi u meni, i ta slika nije nimalo laskava, zbog čega sam dugo patila što raznim periodima mog odrastanja nije prisustvovao i otac. U godinama posle njegove smrti, tešila sam se mišlju da ionako ne bi bio oduševljen time kako sam se fizički udesila. Pretpostavljala sam da bi se razočarao mojim mršavim kukovima i neupadljivim sisama, bledom kožom ispunjenom crnim mladežima i crnom kosom nejednake dužine koja je večitio izgledala kao metla kojom se poigrala mačka. S druge strane, uzdala sam se i u to da je, kao pisac, morao biti pronicljivog oka, te da bi me ipak sagledao dublje od majke. Tada bi se, u mojim mislima, obradovao zbog onoga što sam nosila *u sebi*, onoga što sam u to vreme *otkrivala* da nosim u sebi. Nisam to nikad priznala njoj, jer sam znala da joj se ne bi dopao leptir u koji se moja gusenica razvijala. Onog dana kad je umro, ušla sam u njegovu sobu da mu kažem da mi se sviđa drugarica iz odeljenja. Nisam stigla da saznam šta bi rekao na to, pa je valjda razumljivo što sam se dugo pitala da li bi u mom životu nešto pošlo drugim putem da sam uspela da doživim njegovu reakciju. Sada, u ovoj iskušenoj stvarnosti,

znam kakva bi ona bila, ali kao što rekoah, sve me to zbunjuje i teško je pravilno razvrstati po mentalnim fiokama utiske o prošlosti i sadašnjosti.

Posle te devojčice (čijeg se lika danas jedva sećam, ali čije sam ime dugo pamtila, pa sam je, pretkraj studija, pronašla na društvenim mrežama i zatrpala je, u trenutku emotivnog kraha, sentimentalnim porukama na koje, naravno, nije odgovorila), svidele su mi se i druge. Svidelo mi se i nekoliko dečaka, ali naklonost prema njima bila je drugačija: kod njih mi se najviše dopadalo to kako me gledaju, zaljubljiivala sam se u svoj odraz u tim pripadnicima nepoznate vrste, pa sam u srednjoj školi nekolicini dozvolila da mi priđu bliže nego što obično čine drugari iz klupe. Poljubac, dodirivanje u mraku iza škole, u žbunju koje me je seklo po butinama i kopalo nam oči. Jedan je uspeo da me odvede u prazan stan i pokuša nešto ozbiljnije, i možda se ne bih ni branila da je pokušao da sprovede svoju vlažnu zamisao u delo, ali on je, nervozniji i nesigurniji od mene, završio sedeći na krevetu, obešenih ramena, upiljen u visuljak koji je odbijao da sarađuje. Obuzet svojim neposlušnim telom, verujem da nije ni primetio kad sam izašla iz stana. Posle njega im dugo nisam dopuštala da me gledaju.

Sve se to i dalje dešavalo pre famoznog Kindreda, u vreme kad smo sami tražili srodne duše, slepo opipavali u mraku služeći se primitivnim metodama pokušaja i pogreške, i slobodno (mada ne i s ponosom) mogu reći da je grešaka s devojkama bilo više nego s muškarcima. Obično su one koje su mi se najviše svidale – izgledom, ponašanjem, mirisom i ukusom – bile najlošije po mene. Uništavale su me kombinacijama loših osobina, iskaljivale su na meni tinejdžerski bes, uvežbavale samoživost i đubrile svoju glupost, trenirajući za nekog boljeg i bitnijeg, nekog ko je tek trebalo da dođe. Ali

i pored toga mi je drago što se Kindred nije pojavio ranije i lišio me mladalačke golgote – na kraju krajeva, ožiljci su ono što nas formira, po njima se razlikujemo od drugih; bitkama posle kojih ostaju iznova se vraćamo kako bismo od njihovih izatkali naše priče. Ova će, po svoj prilici, upravo biti jedna od tih. Ožiljaka raznih vrsta u njoj svakako neće manjkati.

Srednju školu sam preživela, već sasvim sigurna u kom pravcu me vodi znatiželja, zahvaljujući tome što je u okolini bilo još devojaka koje su više ili manje otvoreno ukazivale na svoj ukus tako da nam nije bilo teško da se pronalazimo, niti da otvoreno pokazujemo simpatije. Čak je i meni, okoreloj antiromantičarki, kako je mnogo kasnije rekao Milan, teško da ne sentimentalizujem te adolescentske, prekindredske dane. Ali na Milana još neko vreme neće doći red da izgovori bilo šta u mom životu, tako da zaboravite da sam ga uopšte pomenula.

Rešivši da skinem s vrata majčino večito zanovetanje o tome kako me srednja škola ni na koji način ne usmerava, već samo dodatno zbunjuje i odvaja od stvarnog života, upisala sam fakultet koji je trebalo da me obuču za unosan posao. Međutim, suštinski nezainteresovana za celu stvar i lenja da materiju istražim ili se posavetujem s bilo kim osim sa ženom čiji je um, sigurna sam u to, već tada pokazivao znake erozije, debelo sam pogrešila. Majka mi je toliko punila glavu belim šumom svojih fiksacija da je ostajalo malo mesta za zvukove sa strane, buku sveta koji je, možda, imao čemu da me nauči. Danonoćno sam slušala priče o tome kako od mene neće postati ništa ako ne budem sledila njena uputstva za izvlačenje iz blata u kom nas je otac ostavio, i predugo nisam sumnjala u kvalitet saveta žene koja, od trenutka kad je otišla u prevremenu penziju, nije izlazila iz kuće. Žene koja je verovala da ima plan čak i kad je prestala da se snalazi u uzanom prostoru našeg stana.

Samo na Novom Beogradu postojala su u to vreme tri fakulteta informacionih tehnologija, što je trebalo nešto da mi kaže, ali ja sam se oglušila o intuiciju i upisala jedan od njih, jer stara poslovice kaže da, ako hoćeš pare, treba da odeš u IT sektor. Naredne četiri godine sam provela studirajući nešto što me nije zanimalo i družeći se s ljudima koji me nisu zanimali i koje nisam zavolela, da bih onda, po okončanju studija, otkrila da posla za mene nema, jer je u Beogradu ajtijevara bilo kao komaraca u julu (ili novembru, danas je to zaista svejedno).

Nevolje sa zapošljavanjem, doduše, nisu tada predstavljale moj najveći problem. I nije tačno da nisam nikoga zavolela. Jedna osoba je u to vreme uspešno palila motore i baratala polugama moje utrobe, vukla konce mojih sinapsi, kresala vatru u mojim preponama, razgorevala lomaču kakvu dotad (a ni dugo posle) nisam osetila. Jedna osoba je, verovala sam, bila stvorena da bude centar mog sveta.

Kad bi se smejala, Jovana bi iskrenula glavu tako da joj svičena kosa, skliznuvši s vrata, otkrije lepo, malo uvo. To je, možda, bilo dovoljno da prema njoj osetim ono što sam osećala, ali iako sam volela da ljubim taj vrat i jezikom prelazim preko ruba njenog uha, nije me očaravala samo njena pojava. Ono što me je vuklo ka njoj poput magneta i činilo je gastronomski neodoljivom bile su, u stvari, uloge u koje smo obe neprimetno kliznule od početka: ona je meni dozvolila da postanem odlučna, ja njoj da se pravi nesigurnom i zavisnom od partnerke. Kikotala bi se i bacala sramežljive poglede ka koleginicama koje su pučkale pseudopljuge ispred zgrade fakulteta dok bih joj šaputala bezobrazluke na uho, ali zapravo se nije stidela – bio je to deo igre koju smo prećutno igrale otkako smo se srele. Upoznao nas je neko od kolega i

Jovana je tog dana, u kafeteriji u suterenu zgrade fakulteta, napadno izbegavala moj pogled, što je mene nagonilo da još upadljivije zurim u nju. Svaki detalj njene geografije imao je stazu kojom sam želela da se krećem i kojom sam se kasnije s neverovatnom lakoćom i kretala, ali tek kada je svemu došao kraj, shvatila sam da nikad nisam otkrila šta je nosila u sebi, ispod vela koji je činio našu vezu. Taj veštački aranžman je trajao mesecima, jedna drugoj smo se s takvom spremnošću predstavljale u lažnom svetlu da je bilo očigledno da ispod toga krijemo oštećenja, nesavršenosti zbog kojih se stidimo. Jer šta je moglo biti objašnjenje za neiznuđenu neiskrenost osim onog da skrivamo unutrašnje bogalje?

Jovana je, dakle, tobože bila stidljiva, povučena i neodlučna, oslanjala se na mene i puštala me da biram na koje ćemo događaje ići, prepuštala mi da organizujem večeri, da dominiram u krevetu, a ja sam sebe čudila elanom i snagom s kojom sam ušla u rolu samostalne žene koja, stojeći s obe noge na zemlji, u svakom trenu zna šta želi i kako do toga da dođe. Drugi su, rekla bih, u nama videli savršen par – čak i oni koji su Jovanu poznavali odranije i možda se teže navikavali na ovu pripitomljenu verziju. A ako su se u mojoj glumi povremeno i videle pukotine ispod kojih je provirivala iskreno zaljubljena i nesigurna ja, Jovana dugo nije pokazivala da to primećuje niti da joj to smeta. Stoga smo mesecima ćutke udovoljavale međusobnim prohtevima, a ja sam, omamljena, proživljavala vlažne snove o ženi koja sam priželjkivala da budem.

Možda je, kako je vreme proticalo, trebalo pažljivije da oslušujem te snove. U njima sam sve češće pokušavala da sustignem Jovanu koja mi uporno izmiče. Ili bi se ulice kojima smo lutale protezale unedogled ili bi ona ubrzavala

korak, zadržavajući se tik izvan domašaja (ne bih je jasno videla, ali osećala bih da je blizu, iza ugla, ili sledećeg). Iz takvih snova budila sam se umorna i sate bih provodila zureći u njen usnuli profil, nepomičan kao u lutke. Tiho bi hrkala i to kao da je takođe bilo deo uloge, smišljena nesavršenost koja mi nudi priliku da je ismevam ili joj prigovaram.

Jedan san mi se posebno urezao u pamćenje. Bio je od retkih u kojima se Jovana jasno videla i u kojima sam mogla da je dodirnem i pričam s njom. Nalazile smo se u nepoznatom primorskom gradiću, šetale smo kroz splet ulica i oko nas nije bilo drugih šetača, kao ni tezgi sa suvenirima, poslastičarnica, taverni i ostalog što ide uz priobalni pejzaž. Švrljale smo besciljno i držale se za ruke, razgledajući pročelja kuća ispranih boja, žuta, narandžasta, crvena, oker... Kada sam se s previše elana zaputila duž nekog od tih senovitih, užlebljenih prolaza, Jovana me je povukla ka sebi. Skrenula sam pogled s kamene fasade i shvatila da želi da sedne na klupu pored koje smo upravo prošle i koju uopšte nisam primetila. Takođe sam tek tada primetila da obe nosimo velike platnene torbe kao da smo krenule na plažu ili u kupovinu. Ali nigde nije bilo prodavnice, a nije se činilo ni da je more blizu. Mreža sokaka ispunjavala je ceo svet. „Moram da sednem“, rekla je glasom koji nije bio sasvim njen i srušila se na klupu. „Nije mi dobro.“ Prekopala sam torbu, ali ništa od predmeta u njoj nije mi bilo poznato. Nije dan od njih nije ličio na flašicu s vodom. Ostavila sam torbu Jovani na čuvanje i rekla da ću se brzo vratiti. Kada sam se udaljila od nje, vidno polje mi se suzilo od straha, što mi je otežalo snalaženje u lavirintu. Osim toga, prostor se krivio i ćoškovi do kojih mi je nedostajalo samo nekoliko koraka u trenu bi postali nedosežni, a u daljini naslućeni trgovi i

proširenja bi, kad bih konačno stigla do njih, eksplodirali u novu kamenu mrežu koja ne vodi nikuda.

Vrtela sam se ukруг sve dok mi nije sinulo da sam otišla predaleko i da je previše vremena prošlo otkako sam ostavila Jovanu na klupi. Potrčala sam putem za koji sam mislila da će me vratiti na mesto s kog sam krenula i izgubila još više vremena pokušavajući da pratim svoju nemoguću putanju. „Jovana!“, viknula sam, ali do mene je, umesto odgovora, dopro odjek mog glasa, poprimivši usput neobičan uzlazni akcenat kao da se postavlja pitanje. *Jovana?*

A onda odjednom: duboko uverenje da sam prošla pored mesta na kom je sedela. Podišli su me žmarci i osvrnula sam se. U uličici iz koje sam izašla zaista sam zatekla klupu i dve torbe na njoj. Nedostajala je samo Jovana. Proverila sam je li u torbama sve na broju (besmislen potez nekoga ko ostaje bez rešenja, pošto nisam imala pojma šta bi trebalo da se nalazi unutra) i u jednoj od njih pronašla sam presavijen papir. *Sezona je gotova*, pisalo je na papiru, Jovaninim rukopisom.

Znala sam da je više neću videti i silina tog saznanja me je trгла iz sna. Jovana je ležala kraj mene, okrenuta ka zidu, i hrkala. U njenoj sobi (naravno da nismo spavale u majčinom stanu: sećam se da sam je samo jednom dovela tu, preko dana, i da je majka za nepunih pola sata uspela da joj ispriča sve o mom ocu) bilo je previše toplo i spavala je otkrivena, u majici na bretele i šortsu. Piljila sam u njene glatke noge i drkala tako snažno da se krevet drmusao.

„Šta to radiš?“, pitala je, glasom koji je sada bio sasvim njen. „Je l' to plačeš? Prestani, jebote.“

Maske su nakratko pale i otkrile identitet glumica, obrnut od onog koji su im nametale uloge. U mraku sobe je situacija bila više nego jasna: patila sam za Jovanom iako se ona sve vreme nalazila pored mene. Njeno prisustvo je

oduvek više ličilo na prazninu. Videlo se da joj smeta moja slabost, podnosila me je samo kad bih uspela da je gurnem pod tepih.

„Ne mogu“, izgovorila sam kroz stisnute zube, prstiju i dalje zavučениh u gaćice. Bio je to poziv da dovrši posao koji sam započela. „Hajde“, rekla sam tiho, pa ponovila to odlučnije, vraćajući se u ulogu.

„Hajde već jednom.“

Bez reči je spustila glavu ka mom međunožju.

Nekoliko dana kasnije, počela sam da je grizem. Grizla sam je za butine, za listove, ugrizla sam je za prst na nozi tako da je skočila s postelje. Nasmejala se, pomislivši, valjda, da mi se omaklo, ali pošto nisam prestala (grizla sam je za dupe, za stomak, po ramenima, rukama, vratu, sisama), odgurnula me je i pogledala očima koje nisu pripadale glumici. Nije rekla ništa, ali nije ni morala: ustale smo i povukle se u suprotne ćoškovе sobe svaka sa svojim telefonom u ruci, i nastavile da ćutimo, osvetljene malim reflektorima, sve dok nije došlo vreme za spavanje.

Ne sećam se dobro, ali mislim da me je ostavila manje od mesec dana kasnije. Ćutala je i belo me gledala dok sam plakala i molila je da to ne čini, preklinjala je da se predomisli. Svesna toga koliko budalu pravim od sebe ali nemoćna da se obuzdam, na smenu sam vikala i šaputala, govorila da ćemo, šta god da se desi, ostati prijateljice i cvilela o tome kako ne mogu bez nje. U toj mizernoj imploziji – dovela me je u kafić, među ljude, kako bi me sprečila da napravim *preveliku* scenu – prvo sam joj zapretila da ni ona neće moći bez mene jer smo savršen spoj, a onda sam se razlila u baru suza i slina, tvrdeći da se nikad neću oporaviti, da će biti kriva za moj totalni raspad.

Kada je na kraju ustala da plati i ode, zgrabila sam je za ruku i usput oborila čaše na pod. Ugledavši polomljeno staklo oko sebe, sagla sam se i stegla parče u šaci. Krv je zakapala po stolnjaku, ali Jovanino lice je otkrivalo jedino blagu iritaciju zbog toga što sam je ipak osramotila u javnosti. Izašla je iz kafića ne okrenuvši se i ne izmirivši račun. Sezona je zaista bila gotova.